

Constant Effort Sites in 2024: een verrassend goede reproductie, maar tegenvallende overleving

2024 was alweer het 31^e jaar waarin op tientallen plekken in Nederland werd gevangen voor de Constant Effort Sites (CES). Voor dit spannende en intensieve ringproject is er in 2024 op 38 plekken gevangen door enthousiaste ringers en hun assistenten. Er zijn ruim 18.000 vogels gevangen, met een gemiddelde van 481 vogels per locatie. Zowel het aantal CES-plekken als het aantal gevangen vogels ligt daarmee iets lager dan de afgelopen jaren, zo kwamen er in 2023 nog gegevens van 40 plekken binnen. Ook het gemiddelde aantal vogels per locatie ligt wat lager dan de afgelopen jaren, toen het steeds net boven de 500 lag. Het zou heel mooi zijn als we het aantal vangplekken de komende jaren op peil kunnen houden. Het zorgvuldig gestandaardiseerde ringwerk op de CES-locaties levert een waardevol puzzelstuk in het onderzoek naar vogelpopulaties, want zo kunnen we aantalsveranderingen in verband brengen met ontwikkelingen in broedresultaten en sterfte. In dit verslag blikken we terug op de resultaten van 2024 en kijken alvast vooruit naar het komende broedseizoen.

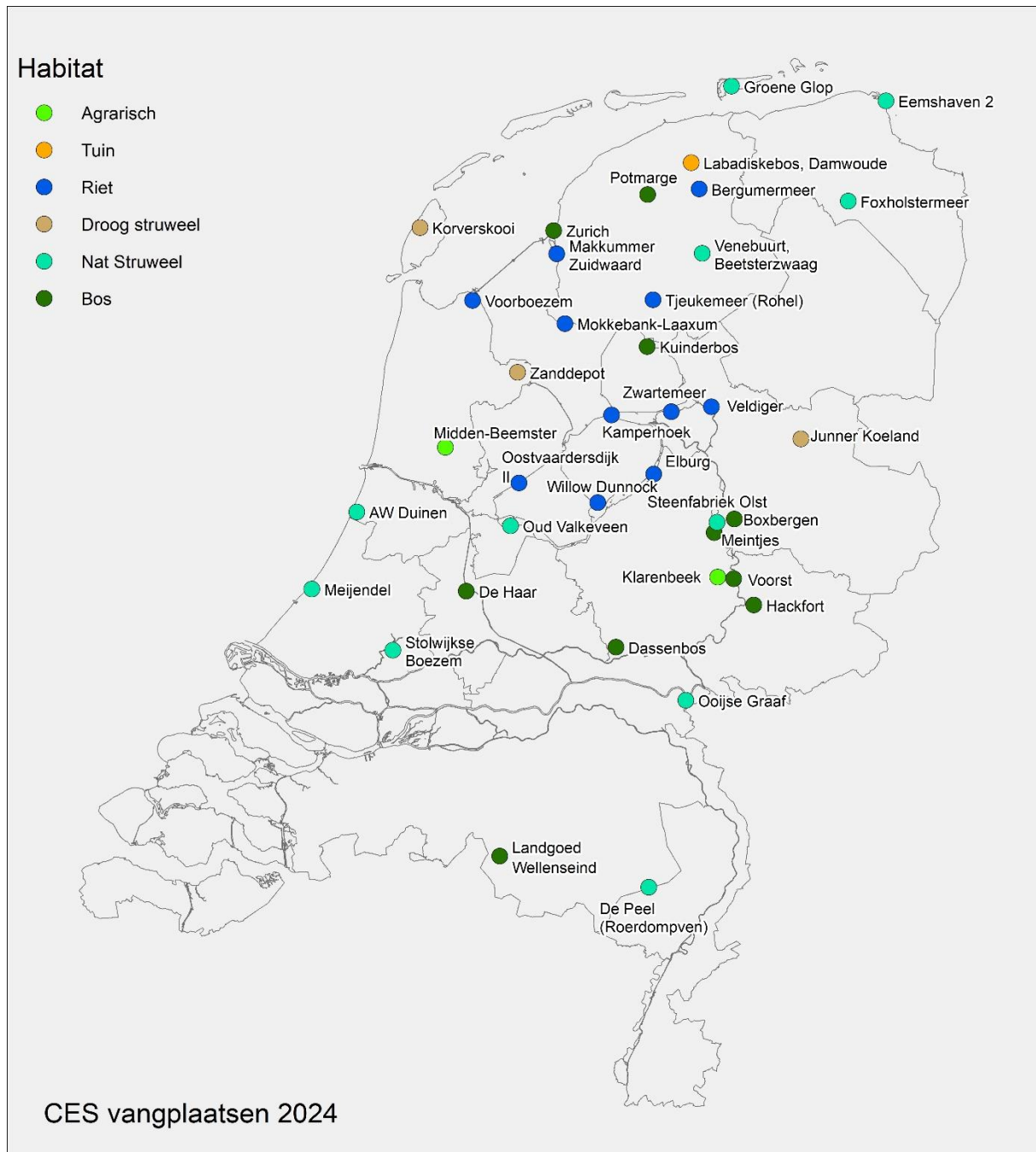

In 2024 werden in het kader van CES ruim 18.000 vogels gevangen. Foto: Marcel van Kammen.

Methode

De vaste methode (“constant effort”) waarmee de gekwalificeerde ringers vogels vangen, zorgt ervoor dat we de gegevens jaarlijks goed met elkaar kunnen vergelijken en betrouwbare indexen krijgen. Tussen half april en half augustus wordt er eens per tien dagen een hele ochtend geringd met een vaste mistnetopstelling, zonder de vogels daarbij met geluid te lokken. De vangsten leveren een goed beeld op van de na de winter teruggekeerde broedvogels, de lokale overleving en later in het seizoen ook van de

hoeveelheid jonge vogels die zijn grootgebracht. Daarop zijn vele processen van invloed, zoals het voedselaanbod en de weersomstandigheden. De gegevens worden in diverse habitats verzameld, zoals weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. Ligging van de actieve CES-locaties in 2024 met onderscheid naar habitat.

Weersomstandigheden (KNMI)

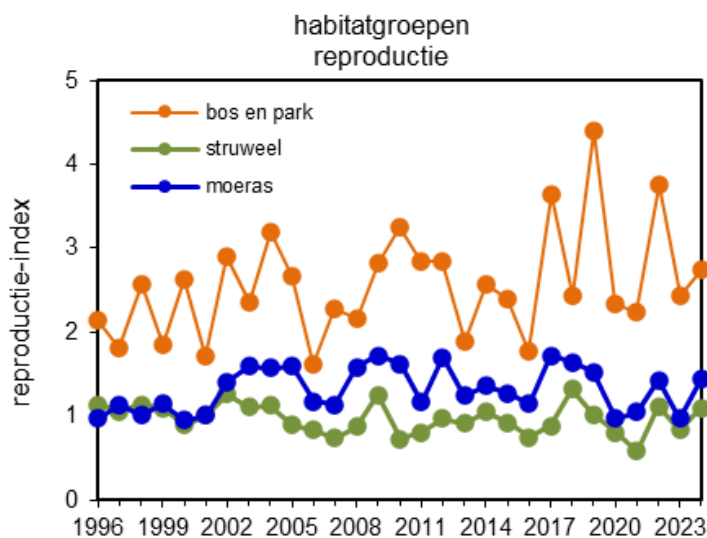
De weersomstandigheden waren dit jaar weer uniek met verschillende records die werden verbroken. De winter ging de boeken in als één van de zachtste winters sinds de start van de metingen, met een recordwarme februarimaand. Daarnaast was het ook een van de natst gemeten winters ooit, met in alle drie de wintermaanden uitzonderlijk veel neerslag.

In het voorjaar herhaalde dit patroon zich: het was het warmste voorjaar sinds het begin van de metingen en ook één van de natste. Met name maart was recordwarm en in deze maand was het nog relatief droog. April en mei waren beiden echter zeer nat.

In de zomer bereikte de temperaturen en neerslagcijfers dan eindelijk waarden die normaler waren voor de tijd van het jaar. Zowel de temperatuur als de hoeveelheid gevallen neerslag kwamen aardig overeen met het langjarig gemiddelde. Regionaal waren er wel sterke verschillen in neerslag met juist veel regenval in het oosten en zuidoosten en een relatief droge zomer in het midden en westen. De regenval in het oosten hing soms samen met onweer, zoals op 9 juli toen er code oranje werd uitgegeven voor zware onweersbuien.

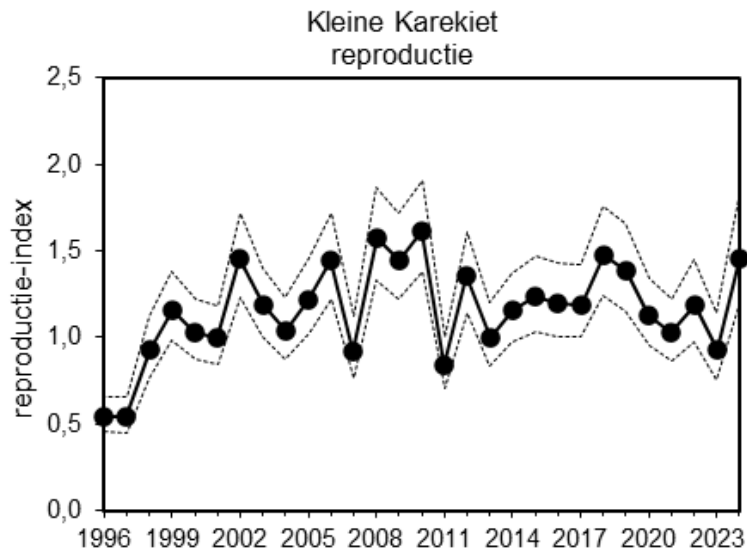
Verrassend goede reproductie voor de meeste soorten

Hoewel de warme en droge maartmaand voor de vroege broeders een mooie start van het voorjaar inluidde, begon uitzonderlijke nattigheid al snel de boventoon te voeren in het broedseizoen. De verwachting was dat deze nattigheid het moeilijker zou maken voor vogels om hun jongen warm te houden en voldoende voedsel te vinden. De resultaten van de reproductie dit jaar zijn dan ook wel enigszins verrassend: voor veel soorten bleek de reproductie ondanks de extreme nattigheid namelijk prima of zelfs goed. Kennelijk zijn veel zangvogels ondanks de nattigheid toch in staat geweest om hun jongen groot te brengen.

In alle habitats was de reproductie in 2024 prima of zelfs goed, een onverwachte uitkomst na al die nattigheid.

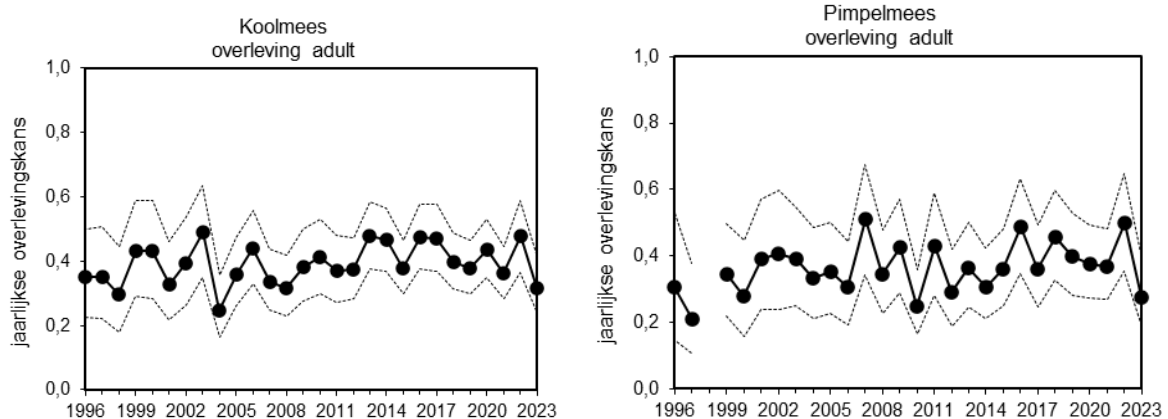
Het is niet helemaal duidelijk wat ten grondslag ligt aan dit onverwachte resultaat. De relatief hoge temperaturen hebben mogelijk geholpen om de jongen warm te houden ondanks de neerslag. Daar komt ook bij dat veel van de soorten die we via CES volgen juist van natte omstandigheden houden. Mogelijk was er door de nattigheid voor sommige soorten juist meer geschikte broedhabitat beschikbaar en waren nesten slechter bereikbaar voor roofdieren. Zo had de Kleine Karekiet dit jaar een goede reproductie, een welkome afwisseling na de tegenvallende reproductie in 2023.

De reproductie van de Kleine Karekiet viel in 2023 tegen, maar was in 2024 weer aan de hoge kant. Mogelijk heeft de nattigheid juist geleid tot een toename in geschikte broedhabitat.

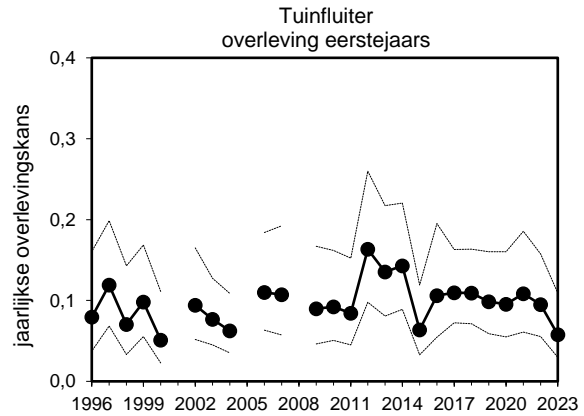
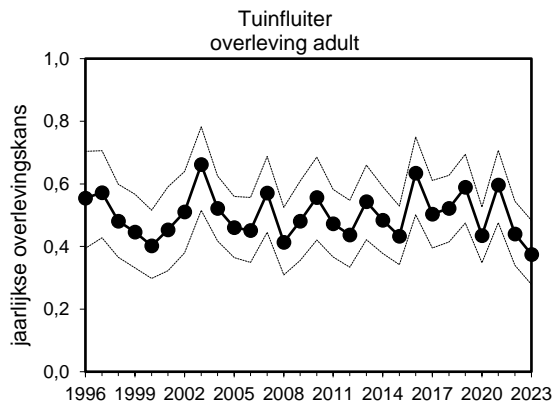
Een lage overleving voor met name lange afstandstrekkers en standvogels

Met de relatief warme winter van 2023-2024 was misschien te verwachten dat de standvogels een prima winter achter de rug zouden hebben. De cijfers van de overleving laten echter een ander, weer enigszins onverwacht, beeld zien. Zowel van adulte als jonge standvogels was de overleving behoorlijk laag. Dit is bijvoorbeeld terug te zien bij de mezen: voor zowel Koolmees als Pimpelmees lag de overleving van adulten van 2023-2024 rond de 30%. Gemiddeld over alle jaren ligt dit tussen de 35 en 40%. Dankzij de zachte omstandigheden en mast van beukenootjes in het najaar van 2023 lag een hogere overleving juist voor de hand. Wat heeft hier roet in het eten gegooid voor de mezen en andere standvogels? De ongewoon hoge neerslag in de winter zou als mogelijke dader kunnen worden aangewezen, maar een snelle analyse van neerslag in de winter tegenover de overleving van standvogels laat geen duidelijk verband zien.

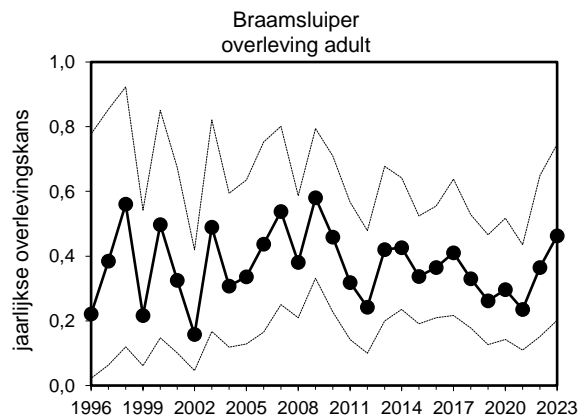
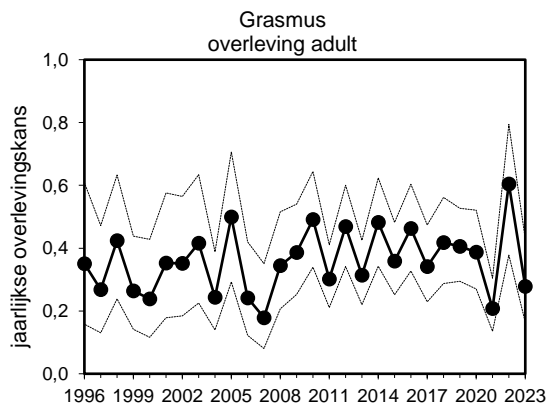
Voor zowel Koolmees als Pimpelmees was de overleving in het jaar van 2023 op 2024 laag, ondanks de warme winter. Foto: Marcel van Kammen.

Ook voor trekvogels was de overleving relatief laag, met name voor lange-afstandstrekkingers. De Tuinfluiter toonde zelfs de laagste overleving tot nu toe: de geschatte overleving van adulten lag in 2023-2024 op 37%. Gemiddeld over alle jaren ligt dit op 50%. Ook de overleving van jonge vogels bereikte bijna een dieptepunt. Waar gemiddeld over alle jaren de overleving op 10% uitkomt, lag dit in 2024 op slechts 6%. Daar moet wel bij worden vermeld dat jonge vogels in het algemeen sneller de neiging hebben om zich te verspreiden naar andere broedgebieden, waardoor de kans om deze vogels terug te vangen op de CES-locatie lager ligt dan bij adulten. Voor zowel adulte als jonge vogels is de berekende 'schijnbare' overleving binnen CES feitelijk een combinatie van daadwerkelijke overleving met emigratie uit de CES-plek.

Voor zowel adulte als jonge Tuinfluiters was de overleving in het jaar van 2023 op 2024 zeer laag. De ontbrekende stippen in de grafiek van eerstejaarsvogels duiden op jaren waaruit te weinig gegevens beschikbaar zijn.

Ondanks de over het algemeen lage overleving zijn er tussen sommige soorten opvallende verschillen te zien, zoals bij de Grasmus en Braamsluiper. Opvallend, omdat deze vogels op het eerste gezicht behoorlijk veel op elkaar lijken en alleen door een geoefend oog van elkaar te onderscheiden zijn. De grafieken van overleving zijn voor beide soorten echter totaal anders en met name in de winter van 2023 op 2024 zien we een enorm verschil. De Grasmus had, net als de meeste lange-afstandstrekkingen, een slecht jaar achter de rug met een overleving van 28%. De Braamsluiper had als één van de weinigen juist een goed jaar met een overleving van 46%. Wat kan dit opvallende verschil in overleving verklaren?

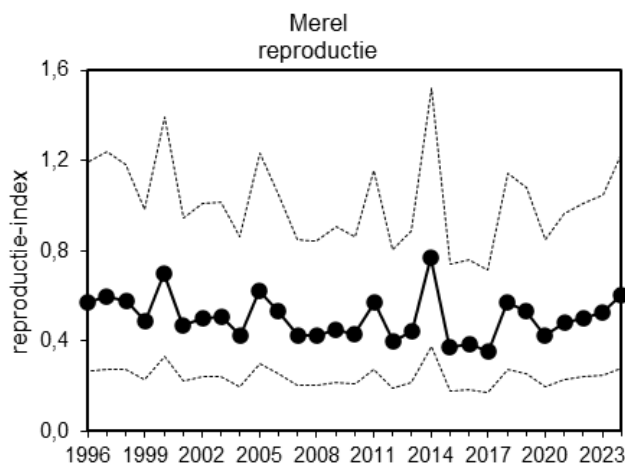

De overleving van Grasmus en Braamsluiper tonen grote verschillen. Ondanks de oppervlakkige gelijkheid tussen de soorten maken ze gebruik van andere trekroutes en overwinteringsgebieden, wat dit opvallende verschil kan verklaren.

Hoewel de soorten qua uiterlijk veel gelijkheid vertonen en ook nauw aan elkaar verwant zijn, houden Grasmus en Braamsluiper er verschillende trekstrategieën op na. De Grasmus overwintert net als de meeste Nederlandse lange-afstandstrekkingen voornamelijk in West-Afrika, terwijl de Braamsluiper als één van de weinigen een meer oostelijke trekroute kiest en overwintert in Oost-Afrika. Dit verschil in trekroute en overwinteringsgebied zou de opvallende verschillen in de grafiek kunnen verklaren. Het blijkt maar weer dat er achter een oppervlakkige gelijkheid tussen twee vogelsoorten enorme verschillen in overlevingsstrategieën kunnen schuilen.

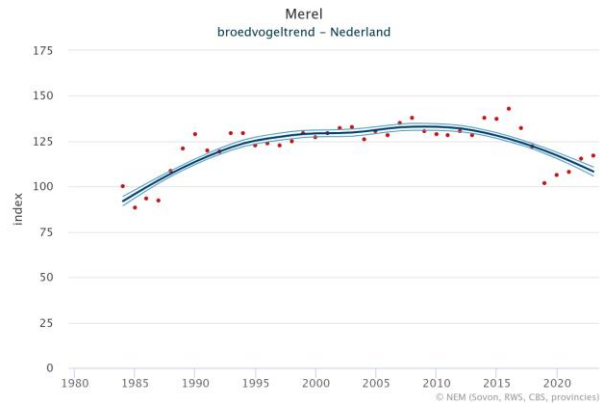
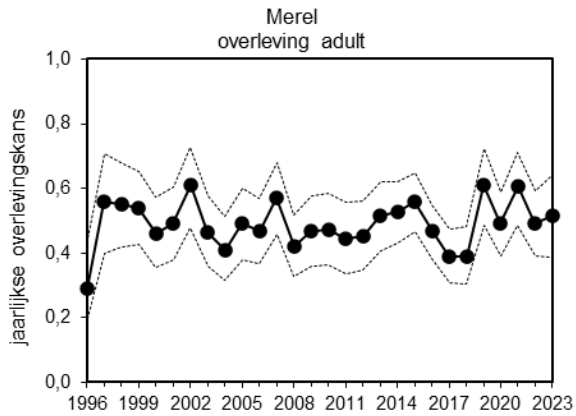
Krabbelt de Merel weer op na Usutu?

De Merel heeft een aantal lastige jaren achter de rug nadat het inmiddels beruchte Usutu-virus in ons land is gearriveerd. Tussen 2016 en 2019 namen de landelijke broedvogelaantallen met grofweg een kwart af. Sindsdien lijkt er echter weer enig herstel op te treden in de aantallen. Ook in de reproductie-gegevens zien we dat er de laatste jaren prima resultaten worden behaald. In 2024 was de reproductie-index zelfs de op twee na hoogste in de reeks, wat betekent dat er per volwassen vogel relatief veel jongen werden gevangen. Voor veel vogelsoorten was dankzij de vele regenval een minder broedseizoen te verwachten, maar voor Merels is het wat makkelijker om voor te stellen dat natte omstandigheden tot goede broedresultaten kunnen leiden. Met al die regen zijn er immers veel regenwormen te vinden, populair voedsel voor zowel volwassen Merels als jongen. De hoge temperaturen gedurende het gehele voorjaar kunnen er daarnaast voor hebben gezorgd dat de Merels er een lang broedseizoen van konden maken met veel broedpogingen.

De reproductie van de Merel is de laatste jaren goed en bereikte in 2024 zelfs één van de hoogste waarden tot nu toe.

In de overleving van volwassen Merels is duidelijk een dipje te zien in de eerste jaren van de Usutu-uitbraak, vanaf 2016. De overleving blijft een aantal jaren laag en leeft in het jaar van 2019-2020 weer op. Vanaf dan nemen de broedvogelaantallen ook weer iets toe. In het jaar van 2023 op 2024 was de overleving van volwassen Merels vrij gemiddeld, in tegenstelling tot veel andere standvogels die een moeilijker jaar achter de rug hadden. Al met al lijkt de Merel weer iets op te zijn geleefd na een aantal moeilijke jaren, zowel in broedvogelaantallen als overleving.

De overleving van adulte Merels en de aantalstrend van broedvogels. De Usutu-uitbraak zorgde vanaf 2016 voor een afname van zowel overlevingskans als broedvogelaantallen, maar de laatste jaren lijkt de Merel weer op te krabbelen.

Of dit ook zo blijft is nog wel even afwachten. Na het broedseizoen 2024 kwamen er namelijk ineens weer veel [berichten](#) binnen van dode Merels. Bij veel van de Merels waarbij de doodsoorzaak werd onderzocht bleek Usutu wederom de boosdoener. Er is dus weer een nieuwe uitbraak van het virus geweest. Zal dit betekenen dat de overleving van Merels afgelopen jaar weer minder goed is geweest en we dit broedseizoen minder van onze geringde Merels van vorige jaren terugvangen?

Het is nog afwachten of we komend broedseizoen minder Merels gaan terugvangen als gevolg van de nieuwe Usutu-uitbraak. Foto: Marcel van Kammen.

Een nieuw seizoen voor de deur

Nu de temperaturen weer beginnen te stijgen staat het nieuwe vangseizoen al gauw voor de deur. Wat zal het nieuwe seizoen brengen? De winter was over het algemeen vrij zacht. Hoewel Noord-Nederland in februari een aantal dagen onder een sneeuwdek heeft gelegen, bleef Zuid-Nederland grotendeels sneeuwvrij. Zouden de standvogels deze meevallende temperaturen dit keer, in tegenstelling tot vorig jaar, dan wel kunnen benutten? En hoeveel Merels zouden de nieuwe Usutu-uitbraak hebben overleefd? Het zal ook interessant zijn om te zien of de vogels last zullen hebben van de extreem droge start van het voorjaar.

Heel veel dank aan alle deelnemers die ieder jaar weer meedoen aan het CES-project. Het is hard werken met lange vangsessies en een vroege start, maar de gegevens die we dankzij dit langlopende project kunnen verzamelen zijn van onmisbare waarde. Wij zijn alweer razend benieuwd welke verrassingen het komende broedseizoen gaat brengen.

Symen Deuzeman, Bernice Goffin en Chiel Boom